

Coxevac werkt, maar ...

Wilma Wolters

Geitenhouders ervaren de Q-koortsvaccinatie soms als een van de zwaarste momenten van het jaar: zij zien er dieren ziek van worden. Vaccineren gebeurt voor zowel de geiten als de volksgezondheid, en dat maakt dat het bestaansrecht van geitenhouders mede afhankelijk is van deze entverplichting. Wat kunnen we doen om de bijwerkingen zo minimaal mogelijk te laten zijn?

Thema
Diergezondheid

Foto: Wilma Wolters

Sinds 2010 is iedere geitenhouder in Nederland met meer dan vijftig melkgeiten of een publieke functie verplicht om zijn veestapel jaarlijks te enten tegen Q-koorts. De ziekte heeft humaan een grote impact en daarom is het belangrijk om geiten te vaccineren en zo het risico op grootschalige uitstoot van *Coxiella burnetii* te verkleinen en op die manier de volksgezondheid te waarborgen. Het vaccin Coxevac heeft bewezen dat goed te kunnen: sinds juni 2016 is er in de melkgeitensector niet meer positief getest op de aanwezigheid van de bacterie *Coxiella burnetii* bij geiten. In zekere zin biedt de verplichte enting de sector dus bestaansrecht. *Coxiella burnetii* is aanwezig bij veel diersoorten, maar herkauwers zijn de belangrijkste reservoires. "Door de verplichte vaccinaties is het aantal meldingen van Q-koorts bij mensen sterk verminderd. De grote variatie in gastheerreservoirs voorkomt echter dat het aantal meldingen teruggebracht kan worden naar nul. Andere gastheren van de bacterie, zoals het rund, honden en katten, kunnen ook aan de oorzaak liggen van eventuele overdracht", zei Jordy de Mul, technische ondersteuning en marketingmanager bij Ceva, producent van Coxevac, tijdens een bijeenkomst half maart van Studieclub Geitenhouderij Zuid-Nederland. "De theorie is dat een geïnfecteerd dier na een vaccinatie met Coxevac veel minder bacteriën uitscheidt en een niet-geïnfecteerd dier wordt beschermd."

Bijwerkingen

Geitenhouders brachten ter berde dat zij bij-

werkingen zien, en sommige zeer ernstige. "De bijwerkingen variëren per bedrijf en per enting, maar ze lopen op tot uitval van dieren", weet dierenarts Shaula Bouwman. De meest geziene bijwerkingen zijn melkproductieverlies, zieke dieren: suf en met koorts, soms worden sluimerende problemen als diarree of longproblemen zichtbaar en een zwelling op de plek van vaccinatie gebeurt ook wel. Uit een enquête die Lonneke Delhaes van Capralon en Bouwman een aantal jaren geleden hielden onder 78 respondenten

logisch dat vaccineren, waarbij je een geïnactiveerde Q-koortsbacterie inspuit, ook tot een melkproductieverlies kan leiden." In de afgelopen negen jaar, sinds de vaccinatieplicht voor heel Nederland in 2010, verzamelde het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen 97 meldingen van bijwerkingen van Coxevac (in Nederland). Ceva zegt in 2014 tot en met 2018 respectievelijk 28, 20, 12, 15 en 13 bijwerkingen gemeld te hebben gekregen. De Mul legt de procedure uit: "We krijgen de meldingen binnen en sturen

Blijf melden, alleen dan kan er iets veranderen

blijkt dat de gemiddelde productiedaling 21 procent was tot maximaal 60 procent, de voeropname daalde gemiddeld met 26 procent tot maximaal 60 procent, de koorts was gemiddeld 40,4 graden met uitschieters naar 41 graden. In de bijsluiters van Coxevac staan onder het kopje 'Bijwerkingen' twee zaken vermeld: 'Zeer vaak wordt een palpeerbare reactie met een diameter van 3 tot 4 cm op de injectieplaats gezien, welke 6 dagen kan duren. Deze reactie neemt geleidelijk af en verdwijnt zonder dat behandeling nodig is.' 'Zeer vaak wordt gedurende 4 dagen na injectie een lichte verhoging van de rectale temperatuur waargenomen, zonder andere algemene verschijnselen.' 'Zeer vaak' betekent volgens de bijsluiters 'meer dan 1 op de 10 dieren vertoonden bijwerkingen gedurende de duur van één behandeling.'

Na de enquête is er een wijziging in de bijsluiters doorgevoerd. Onder het kopje 'Speciale waarschuwingen' is toen geschreven: 'Onder veldomstandigheden wordt vaccinatie met Coxevac bij geiten nog al eens gevolgd door een daling in de melkproductie. Aangezien stress kan bijdragen aan deze bijwerking, moeten passende voorzorgsmaatregelen worden genomen om stress tijdens de toediening van het product zo veel mogelijk te voorkomen.'

De Mul zegt tijdens de bijeenkomst dat een daling van de melkproductie een van de symptomen van een Q-koortsbesmetting bij geiten is. "Uit onderzoek blijkt dat een besmetting met *Coxiella burnetii* voor een melkproductiedaling tot wel 20 procent op koppelniveau kan zorgen. Dus is het vrij

ze door naar het European Medicines Agency (EMA), het Europees geneesmiddelenbureau. Zij bouwen een dossier op. Als dat dossier aanleiding geeft voor nadere analyse, en wellicht aanpassing van een bijsluiters, dan koppelen zij dat terug aan ons. Ceva is door de EMA nooit gecontacteerd geweest wat betreft een teveel meldingen van bijwerkingen."

Correcte toediening

De Mul wees op het feit dat de bijwerkingen sterk afhankelijk zijn van de omstandigheden waaronder geënt wordt. Om de entreacties zo veel mogelijk te beperken zet De Mul nog eens de juiste toediening van het vaccin op een rij:

- ent alleen dieren in goede gezondheid, conditie en vrij van infectieziekten;
- bewaar het vaccin koel en laat het voor toediening op kamertemperatuur komen;
- gebruik geschikte naalden, dat wil zeggen met een kleine diameter (geel 20G of roze 18G) en gebruik liefst voor iedere geit een schone naald;
- probeer de dieren te vaccineren wanneer de buitentemperatuur koel en stabiel is en voorkom zo veel mogelijk stress;
- dien de entstof subcutaan (onder de huid) toe en 'wend' de flesjes voor gebruik (te hard schudden is niet goed);
- meng geen flesjes en maak de flesjes binnen 24 uur na aanbreken op.

"Kortom, schudden van het vaccin, het voorkomen van stress en de afwezigheid van andere ziektes zijn cruciaal bij het wel of niet optreden van (ernstige) bijwerkingen", aldus De Mul.

Verantwoording

Vaccineren tegen Q-koorts is onontbeerlijk voor het maatschappelijk draagvlak en het voortbestaan van de geitensector. De overheid vraagt controleerbaarheid opdat ze garant kan staan voor dit stukje van de volksgezondheid. Keerzijde is dat er welzijnsproblemen ontstaan bij geiten. De dierenartsen en Ceva roepen op om de bijwerkingen vooral te blijven melden. Bouwman: "We weten dat er bijwerkingen zijn en we zijn als sector door de jaren heen minder gaan melden. Enerzijds omdat er weinig mee gedaan lijkt te worden, anderzijds omdat we de momenten en omstandigheden beter weten te optimaliseren. Alleen door te blijven melden kunnen wellicht meer aanpassingen aan de bijsluiters gedaan worden."

Je kunt een melding doen van (vermoedelijke) bijwerkingen voor diergeneesmiddelen via de volgende site: www.diergeneesmiddeleninformatiebank.nl/nl/ en de knop 'bijwerkingen melden'.

Let erop dat een melding binnen 5 dagen na de vaccinatie moet zijn gedaan.

Vaccinatiemoment

Tijdens de bijeenkomst van Studieclub Geitenhouderij Zuid-Nederland komt ook ter sprake dat geitenhouders balen van de starheid in vaccinatiemoment. De bijsluiters vermeldt: 'Hervaccinatie: één dosering moet jaarlijks worden gegeven.' Op basis van deze tekst stelt de Nederlandse overheid dat geiten binnen een jaar opnieuw moeten worden gevaccineerd. Delhaes en Bouwman lichten toe waarom dit door geitenhouders als een probleem wordt ervaren: "Voor het vaccineren zit je nu eigenlijk vast aan de eerste helft van het jaar, tot 1 augustus. Doordat in de wet staat dat drachtige dieren niet gevaccineerd mogen worden, geldt voor veel bedrijven dat vaccinatie pas in het tweede kwartaal kan. En dat is niet de beste periode, zeker niet met zo'n voorjaar als vorig jaar. Enige flexibiliteit onder aantoonbaar extreme omstandigheden zou dierwelzijnsproblemen als gevolg van vaccinatie aanzienlijk kunnen verminderen. Het streven moet zijn dat alle bedrijven onder gunstige weersomstandigheden in de stijgende lijn van de productie enten; niet te dicht op het aflammeren en niet te veel in de hitte."